

**ИНСТИТУТ ЗА ЕКОНОМИКУ ПОЉОПРИВРЕДЕ
БЕОГРАД**

***ДР ВЕСНА ПОПОВИЋ
МР БРАНКО КАТИЋ***

**НИВО И СТРУКТУРА ИНТЕРНЕ ПОДРШКЕ
ПОЉОПРИВРЕДИ СРБИЈЕ
У ПРОЦЕСУ ПРИСТУПАЊА СТО И ЕУ**

Монографија

Београд, 2007.

**ИНСТИТУТ ЗА ЕКОНОМИКУ ПОЉОПРИВРЕДЕ
БЕОГРАД**

***ДР ВЕСНА ПОПОВИЋ
МР БРАНКО КАТИЋ***

**НИВО И СТРУКТУРА ИНТЕРНЕ ПОДРШКЕ
ПОЉОПРИВРЕДИ СРБИЈЕ
У ПРОЦЕСУ ПРИСТУПАЊА СТО И ЕУ**

Монографија

Београд, 2007.

Издавач
Институт за економику пољопривреде, Београд

За издавача
Проф. др Драго Цвијановић, директор

Рецензенти
Проф. др Милан Р. Милановић
Др Данило Томић, научни саветник

Штампа
DIS Public d.o.o. Beograd

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

338.43(4-672EU)
339.54:061.1(1:497.11)
631(497.11)"2004/2006"

ПОПОВИЋ, Весна
Ниво и структура интерне подршке
пољопривреди Србије у процесу приступања
СТО и ЕУ: монографија / Весна Поповић,
Бранко Катић. – Београд : Институт за
економику пољопривреде, 2007 (Београд :
Dis public). – 245 стр. : табеле ; 24 cm

Тираж 300. – Стр. 239-245: Рецензија /
Данило Томић, Милан Р. Милановић.
-Напомене и библиографске референце уз текст
-Библиографија: стр. 225-238

ISBN 978-86-82121-41-1

1. Катић, Бранко

а) Европска унија – Аграрна политика

б) Светска трговинска организација (Женева) – Србија

ц) Пољопривреда – Србија – 2004-2006

COBISS.SR-ID 144532236

Штампање монографије у целини је финансирано од стране
Министарства науке Републике Србије.

I ПРЕДГОВОР

Укључење у међународне организације и институције, са посебним тежиштем на укључење у СТО и Европску унију, представља један од приоритетних циљева Републике Србије. Процене и очекивања су да ће се у 2008. години обезбедити чланство у СТО, а 2012. године у Европској унији.

Током 2005. године Србија (Србија и Црна Гора) је добила позитивну студију изводљивости, а успешно су окончани преговори, односно последња (шеста) ревизија закљученог трогодишњег аранжмана са ММФ. Савет министара Европске уније, почетком октобра 2005. године, одобрио је почетак преговора о закључивању *Споразума о стабилизацији и придруживању Европској унији*, што је битна степеница на дужем путу ка чланству у Европској унији. Опредељење је било да се овај споразум закључи до краја 2006. године, што би нам, поред осталог, омогућило да користимо средства структурних фондова ЕУ у периоду од 2007. до 2013. године. С тим у вези, већ се отпочело са одговарајућим консултацијама и проценом средстава за финансирање оних активности и програма које је неопходно реализовати до укључења у ЕУ. На жалост преговори су из политичких разлога суспендовани у првој половини 2006. године и тек годину дана касније настављени, са изгледима да до закључења Споразума дође током јесени 2007. године.

Преговори Србије са СТО отпочели су 15. фебруара 2005. године, подношењем захтева Генералном савету СТО за одвојени пријем Србије у СТО и интензивирани подношењем *Меморандума о спољнотрговинском режиму о приступању СТО*, на првој седници Радне групе за прикључење, одржаној 7. октобра 2005. године.

Поменути Меморандум о спољнотрговинском режиму у области пољопривреде садржи, поред разматрања политика увозне заштите и подршке извозу, детаљан приказ *домаће подршке* пољопривреди. Стога су анализа структуре текућих мера домаће подршке, њихова класификација према правилима СТО и обрачун нивоа агрегатне подршке изузетно значајни за успешан ток текућих преговора о приступању Србије СТО.

У наставку преговора, у оквиру процеса либерализације у области трговине робом и услугама и програма хармонизације прописа са правилима СТО разматрају се иницијалне понуде за преговоре у области роба, услуга и субвенција у пољопривреди и воде мултилатерални и билатерални преговори о листи концесија у вези са смањењем царина, либерализацијом пољопривреде и сектора услуга. Следи израда извештаја о преговорима и споразума о приступању СТО, са листом преузетих обавеза у вези са либерализацијом и усвајање протокола о приступању СТО (рачуна се током 2008. године). То је значајно и за саму Србију и за њено приближавање ЕУ.

Ниво интерне подршке пољопривреди представља један од три кључна елемента/области преговора у сектору пољопривреде, поред увозног приступа и извозне подршке. Предприступну политику у овој области свакако треба ускладити и са очекиваним резултатима међународних трговинских преговора у оквиру СТО.

Почетак нове рунде трговинских преговора озваничен је на Министарској

конференцији СТО одржаној у Дохи (Катар), 9-14. новембра 2001. године. Декларацијом из Дохе, у сектору пољопривреде, постигнута је сагласност земаља чланица СТО за "вођењем преговора који за циљеве имају значајно унапређење тржишног приступа, редукацију, до потпуног уклањања, свих облика извозних субвенција и значајно смањење трговинско-дисторзивне интерне подршке".

Иако преговори споро теку, уз озбиљни застој од средине 2006. до средине 2007. године, због немогућности постизања сагласности о предвиђеним редукацијама у областима увозног приступа и интерне подршке у сектору пољопривреде, обим обухваћених отворених питања и досадашњи резултати довољна су гаранција да ће до значајних помака у даљој либерализацији светског тржишта пољопривредних производа свакако доћи, макар и уз извесна одступања од предвиђених рокова.

Поред тога, треба имати на уму да, паралелно са прикључењем Србије СТО, тече процес усклађивања структуре интерне подршке пољопривреди који је резултат отвореног процеса стицања статуса кандидата за чланство земље у Европској унији. Стога ће се Заједничкој аграрној политици ЕУ-27 посветити одговарајућа пажња.

Монографија првенствено има за циљ да, анализом кретања у Доха преговорима у области интерне подршке пољопривреди, структуре и обима ове врсте подршке у пољопривреди Србије и ЕУ и обрачуном нивоа агрегатне подршке у домаћој пољопривреди, пружи аналитичко-документациону основу за усклађивање политике подршке пољопривреди и руралном развоју у процесу прикључења земље СТО и ЕУ.

Посебно се захваљујемо, на корисним сугестијама, рецензентима Монографије проф. др Милану Р. Милановићу и др Данилу Томићу, научном саветнику, као и господину Милошу Миловановићу, саветнику у Министарству пољопривреде, шумарства и водопривреде и председавајућем Радне групе за пољопривреду Националног конвента о Европској унији.

Београд, октобар 2007. године

Аутори

Садржај

Страна

I ПРЕДГОВОР	3
<i>Садржај</i>	5
II ДОХА РУНДА СТО ПРЕГОВОРА У СЕКТОРУ ПОЉОПРИВРЕДЕ	
2.1. Осврт на ток преговора у сектору пољопривреде	7
2.2. Преговори у одељку интерне подршке Споразума о пољопривреди	9
2.2.1. <i>Amber box</i> подршка	12
2.2.2. <i>De minimis</i> клаузула	17
2.2.3. <i>Blue box</i> изузећа	21
2.2.4. <i>Укупна трговинско-дисторзивна интерна подршка</i>	25
2.2.5. <i>Green box</i> мере подршке	28
III СТРУКТУРА ИНТЕРНЕ ПОДРШКЕ У СЕКТОРУ ПОЉОПРИВРЕДЕ СРБИЈЕ, 2004-2006. године	
3.1. Уводне напомене	37
3.2. Основни правци подршке	40
3.3. Тржишна подршка	43
3.3.1. <i>Ценовна подршка и субвенције складиштењу</i>	43
3.3.2. <i>Директна плаћања произвођачима</i>	44
3.4. Подршка руралном развоју	60
3.4.1. <i>Мере унапређења продуктивности сектора пољопривреде и шумарства</i>	60
3.4.2. <i>Мере одрживог коришћења природних ресурса и заштите животне средине</i>	94
3.4.3. <i>Мере диверсификације руралне економије и унапређења квалитета живота на селу</i>	103
3.5. Ветеринарске и фитосанитарне мере	107
3.5.1. <i>Субвенције у области ветерине</i>	107
3.5.2. <i>Субвенције у области заштите биља</i>	110
3.6. Подршка изградњи, реконструкцији и одржавању водопривредних објеката	111
3.7. Међународна сарадња и обавезе	114
3.8. Ниво и структура буџетских трансфера пољопривреди и руралном развоју, 2004-2006. године	115
3.8.1. <i>Трансфери пољопривреди, шумарству и водопривреди из буџета Републике Србије</i>	115
3.8.2. <i>Трансфери пољопривреди, шумарству и водопривреди из буџета АП Војводине</i>	121

IV СТРУКТУРА ИНТЕРНЕ ПОДРШКЕ У ЗАЈЕДНИЧКОЈ АГРАРНОЈ ПОЛИТИЦИ ЕУ

4.1. Тржишна подршка	126
4.1.1. Заједничка организација тржишта	126
4.1.2. Директна плаћања произвођачима	129
4.2. Подршка руралном развоју	157
4.3. Финансирање Заједничке аграрне политике ЕУ	167
4.4. Анализа утицаја реформе Заједничке аграрне политике ЕУ	171

V НИВО АГРЕГАТНЕ ПОДРШКЕ ПОЉОПРИВРЕДИ СРБИЈЕ

5.1. Методологија обрачуна	180
5.1.1. Уводне дефиниције	180
5.1.2. Подршка изузета из обавезе снижења	181
5.1.3. Производно-специфична подршка	186
5.1.4. Производно-неспецифична подршка	188
5.2. Ниво агрегатне подршке пољопривреди	189

VI ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

Анекс	206
Литература	224
Рецензије	238

Литература

1. Blandford, David, Fulponi, Linda, "Emerging Public Concerns in Agriculture: Domestic Policies and International Trade Commitments", *European Review of Agricultural Economics*, Vol 26, No. 3, 1999, pp. 409-424.
2. Boel Fischer Mariann. "The future of the CAP". Agra Europe Outlook Conference. London, 27 March 2007, <http://europa.eu/rapid/pressReleases>.
3. Boel Fischer Mariann. "Annual Policy Strategy in Agriculture for 2008". Meeting with Agricultural Committee at the European Parliament, Brussels, 7 May 2007, <http://europa.eu/rapid/pressReleases>.
4. Boel Fischer Mariann. "Wine reform: unleashing the potential of the EU wine sector". Speech to the Agriculture Committee of the Portuguese Parliament, Lisbon, 24 May 2007. <http://europa.eu/rapid/pressReleases>.
5. Gohin, A., H. Guyomard, C. Le Mouel. 1999. "Measuring the degree of decoupling of alternative internal support policy instruments: The green box issue". In *European Agriculture Facing the 21st Century in a Global Context*. Warsaw: IX Congress of the EAAE. Organized Session Papers.
6. EC. Directorate-General for Agriculture. Reform of the Common Agricultural Policy. A Long-Term Perspective for Sustainable Agriculture. Impact Analysis. March 2003 <http://europa.eu/agriculture/publi/reports/reformimpacts/rep.-en.pdf>.
7. EC. "Planting seeds for rural futures - building a policy that can deliver our ambitions". Conclusions of Second European Conference on Rural Development in Salzburg. Brussel, 21 November 2003, MEMO/03/236. <http://europa.eu/rapid/pressReleases>.
8. EC. EU tables new offer in Doxa World Trade talks; calls for immediate movement on services and industrial goods. (IP/05/1358). www.europa.eu.int/comm/trade/index_en.htm;
9. EC. Doxa Round: EU offer in agricultural negotiations. 28. October, 2005. MEMO/05/400, www.europa.eu.int/comm/trade/index_en.htm.
10. EC. 2006. CAP Reform: Commission welcomes Council agreement on reform of banana regime, IP/06/1842, Brussels, 19 December 2006.
11. EC. Simplifying the Common Agricultural Policy: Council backs "single Common Market Organisation". IP/07/795, Brussels, 11 June 2007. <http://europa.eu/rapid/pressReleases>.
12. EC. Sugar Reform: Commission proposes to improve sugar restructuring scheme. IP/07/617, Brussels, 07/05/2007. <http://europa.eu/rapid/pressReleases>.
13. EC. CAP Reform: Fruit and Vegetable reform will raise competitiveness, promote consumption, ease market crises and improve environmental protection. IP/07/810, Brussels, 12 June 2007. <http://europa.eu/rapid/pressReleases>.
14. European Commission. Directorate-General for Agriculture and Rural Development. Prospects for Agricultural Markets and Income in the European Union 2006 – 2013. January 2007. <http://ec.europa.eu/agriculture/publi/caprep/prospects2006b/fullrep.pdf>.
15. European Parliament and Council. Berlin European Council 24 and 25 March 1999. Presidency Conclusions. Berlin. http://www.europarl.europa.eu/summits/ber1_en.htm, 04.02.2007.
16. European Parliament and Council. Decision of the European Parliament and of the Council of 8 May 2003 on the promotion of the use of biofuels or other renewable fuels for transport, OJ L 123, 17.05.2003.

17. European Parliament and Council. Decision of the European Parliament and of the Council of 19 May 2003 on the adjustment of the financial perspective for enlargement (2003/429/EC), OJ L 147, 14. 06. 2003.
18. European Parliament, Council and Commission. Interinstitutional Agreement of 6 May 1999 between the European Parliament, the Council and the Commission on budgetary discipline and improvement of the budgetary procedure. (1999/C 172/01), OJ C 172, 18.6.1999.
19. European Parliament, Council and Commission. Interinstitutional Agreement between the European Parliament, the Council and the Commission on budgetary discipline and sound financial management (2006/C 139/01), OJ C 139, 14. 06. 2006.
20. European Parliament. Report on the integration of the new Member States into the CAP (2006/2042(INI)), Committee on Agriculture and Rural Development, 01.03. 2007, A6-0037/2007 FINAL.
21. Eurostat. Second estimates for 2006. EU real agricultural income per worker up by 3,8%. STAT/07/45, 29 March 2007. <http://europa.eu/rapid/pressReleases> .
22. Закон о заштити биља, Службени лист СРЈ, бр. 24/98 и 26/98-исправка и Сл. гласник РС, бр. 101/2005.
23. Закон о заштити животиња, Сл. гласник РС, бр. 37/91, 50/92, 33/93, 53/93, 67/93, 48/94, 53/95, 52/96 и 25/2000.
24. Закон о пољопривредној служби, Службени гласник РС, бр. 61/91.
25. Закон о мерама за унапређење сточарства, Службени гласник РС, бр. 61/91, 53/93, 67/93 и 48/94.
26. Закон о претварању друштвене својине на пољопривредном земљишту у друге облике својине, Службени гласник РС, бр 42/92 и 54/96.
27. Закон о буџету Републике Србије за 2004. годину, Сл. гласник РС, бр. 33/2004.
28. Закон о буџету Републике Србије за 2005. годину, Сл. гласник РС, бр. 127/2004.
29. Закон о буџету Републике Србије за 2006. годину, Сл. гласник РС, бр. 106/2005.
30. Закон и изменама и допунама Закона о буџету РС за 2004. годину, Сл. гласник РС, бр. 115/2004.
31. Закон и изменама и допунама Закона о буџету РС за 2005. годину, Сл. гласник РС, бр. 66/2005.
32. Закон и изменама и допунама Закона о буџету РС за 2006. годину, Сл. гласник РС, бр. 85/2006.
33. Закон о садном материјалу воћака, винове лозе и хмеља, Службени гласник РС, бр. 18/2005.
34. Закон о ветеринарству, Службени гласник РС, бр.91/2005.
35. Закон о буџету Републике Србије за 2006. годину, Сл. гласник РС, бр. 106/2005.
36. Закон о пољопривредном земљишту, Службени гласник РС, бр. 62/2006.
37. IMF. International Financial Statistics, 2005.
38. Извршно веће АП Војводине, бр. 320-00013/2004. Покрајински Секретаријат за пољопривреду, водопривреду и шумарство. *Програм распореда и коришћења средстава из буџета АП Војводине за 2004. годину за заштиту, коришћење и уређење пољопривредног земљишта*. Нови Сад, 26. јул, 2004. године. Институт за економику пољопривреде. Интерна документација.
39. Катић Б, З. Симоновић "Брига о пољопривредном земљишту у Србији – осврт на нови Закон о пољопривредном земљишту", *Економика*, бр. 1-3 , Ниш, 2007.

40. Michalopoulos C. "Rules and Options for Special and Differential Treatment". In *Agriculture and WTO – Creating a Trading System for Development*. The World Bank, 2004.
41. Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Србије. Програм расподеле и коришћења средстава субвенција у области пољопривреде, шумарства и водопривреде за 2004. годину, www.minpolj.sr.gov.yu.
42. Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Србије. Програм расподеле и коришћења средстава субвенција у области пољопривреде, шумарства и водопривреде за 2005. годину, www.minpolj.sr.gov.yu.
43. Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Србије. Програм о изменама и допунама Програма расподеле и коришћења средстава субвенција у области пољопривреде, шумарства и водопривреде за 2005. годину, www.minpolj.sr.gov.yu.
44. Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Србије. Програм расподеле и коришћења средстава субвенција у области пољопривреде, шумарства и водопривреде за 2006. годину, www.minpolj.sr.gov.yu.
45. Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Србије. 2007.RS ACC4 – 2002-2004. Revised. Институт за економику пољопривреде. Интерна документација.
46. Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Србије. 2007. RS ACC4 – 2004. Институт за економику пољопривреде. Интерна документација.
47. Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Србије. 2007. RS ACC4 – 2005. Институт за економику пољопривреде. Интерна документација.
48. Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Србије. *Подршка програмирању руралног развоја и систему плаћања у Србији (Уговор 04SER01/09/002). План Стратегије руралног развоја за Србију*. Документ за потребе консултација. Rural Development Programming Series, Volume 21, Београд, јул 2007. године.
49. Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Србије. *Кратак преглед рада пројекта за групу за управљање Пројектом (PMG) и Саветодавни одбор за рурални развој (RDCC)*, Београд, јуни, 2007. године. Институт за економику пољопривреде, Београд. Интерна документација
50. Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Србије. Управа за заштиту биља. *Извештај о обиму и структури и намени коришћења средстава опредељених реализацији програма и задатака из делокруга Управе у периоду 2004-2006. године*, бр. 401-00-7839/2006-11/15, Београд, 10. мај, 2006. године.
51. Министарство финансија. Билтен јавних финансија, бр. 30, фебруар, 2007. године.
52. Народна банка Србије. 2007. Кретање девизних курсева, Сектор за економске анализе и истраживања. www.nbs.yu/export/internet/latinica/80/80_2/kretanje_deviznih_kurseva.pdf.
53. Наредба о проглашењу подручја зараженим карантински штетним организмом узрочника златастог жутила винове лозе (*flavescence dogee*) и о предузимању мера њеног сузбијања, Службени гласник РС, бр. 25/2005.
54. Народна банка Србије. 2007. Кретање девизних курсева, Сектор за економске анализе и истраживања. www.nbs.yu/export/internet/latinica/80/80_2/kretanje_deviznih_kurseva.pdf.
55. Одлука о мерама здравствене заштите животиња у Републици Србији за 2002, 2003. и 2004. годину, Сл. гласник РС, бр. 39/2002.
56. Одлука о утврђивању Програма селекцијских мера за унапређење сточарства у АП Војводини за 2004. годину, Службени лист АП Војводине, бр. 8/2004.

57. Одлука о утврђивању програма развоја и унапређења стручних пољопривредних служби АП Војводине у 2004. години, Службени лист АП Војводине, бр. 9/2004.
58. Одлука о буџету АП Војводине за 2004. годину, Службени лист АПВ, бр. 4/2004.
59. Одлука о изменама и допунама Одлуке о буџету АП Војводине, Службени лист АПВ, бр. 30/2004.
60. Одлука о буџету АПВ за 2005. годину, Службени лист АПВ, бр. 32/2004.
61. Одлука о изменама и допунама буџета АПВ за 2005. годину, Службени лист АПВ, бр. 13/2005.
62. Одлука о буџету АПВ за 2006. годину, Службени лист АПВ, бр. 19/2005.
63. Одлука о утврђивању Програма мера за унапређење саведодавног рада стручних пољопривредних служби у АП Војводине у 2005. години, којим ће се подстицати развој пољопривредне производње на поседима земљорадника, Службени лист АП Војводине, бр. 9/2005 и 12/2005 – испр.
64. Одлука о утврђивању Програма селекцијских мера за унапређивање сточарства у АП Војводини за 2005. годину, Службени лист АП Војводине, бр. 12/2005.
65. Одлука о мерама здравствене заштите животиња у Републици Србији за 2005, 2006. и 2007. годину, Службени гласник РС, бр. 44/2005.
66. Одлука о изменама и допунама буџета АПВ за 2006. годину, Службени лист АПВ, бр. 7/2006. и 14/2006.
67. OECD. Agricultural Policies in OECD Countries. Monitoring and Evaluation 2000. Paris.
68. OECD. Agricultural Policies in Emerging and Transition Economies. Paris, 2000.
69. Piccinini, A., M. Loseby. 2001. Agricultural Policies in Europe and the USA. Farmers between Subsidies and the Market. Basingstoke, Hampshire: Palgrave.
70. Покрајински фонд за развој пољопривреде. Пројекат Реконструкција иригационих система у Србији – донација Владе Краљевине Норвешке. Нови Сад, 25.06.2007. године, е-mail: fondpolj@apv-nauka.ns.ac.yu. Институт за економику пољопривреде, Београд. Интерна документација.
71. Поповић Весна. *Европска аграрна подршка и одрживи рурални развој*. Монографија. Институт за економику пољопривреде. Београд, 2003.
72. Поповић Весна. "Трговински аспекти мера у области добробити животиња у контексту текућих WTO преговора". Симпозијум са међународним учешћем *Сточарство, ветеринарство и агроэкономија у транзиционим процесима*. Херцег Нови, 19-24. јун, 2005. Департман за сточарство, Департман за ветеринарску медицину и Департман за економику пољопривреде и социологију села Пољопривредног факултета – Нови Сад. Зборник кратких садржаја.
73. Поповић Весна, Б. Катић: *Увозна заштита и подршка извозу пољопривреде Србије у процесу приступања СТО и ЕУ*. Институт за економику пољопривреде Београд, 2007.
74. Поповић Весна, Б. Катић. "Доха рунда преговора у СТО и интерна подршка пољопривреди Србије". *Економски анали*, бр. 172/2007, стр. 93-113.
75. Правилник о утврђивању Програма мера здравствене заштите животиња за 2006. годину, Службени гласник РС, бр. 38/2006.
76. Програм распореда и коришћења средстава из буџета АП Војводине за 2004. годину за вишенаменско коришћење вода, Службени лист АП Војводине, бр. 8/2004.
77. Програм распореда и коришћења средстава из Буџета АП Војводине за 2004. годину за шумарство и ловство, Службени лист АП Војводине, бр. 24/2004.

78. Програм распореда и коришћења средстава из буџета АП Војводине за 2005. годину за вишенаменско коришћење вода, Службени лист АП Војводине, бр. 5/2005. и 19/2005.
79. Програм распореда и коришћења средстава из Буџета АП Војводине за 2005. годину за заштиту, коришћење и уређење пољопривредног земљишта, Службени лист АП Војводине, бр. 9/2005. и 19/2005.
80. Програм распореда и коришћења средстава из Буџета АП Војводине за 2005. годину за шумарство и ловство, Службени лист АП Војводине, бр. 13/2005.
81. Regulation (EEC) No 1696/71 of the Council of 26 July 1971 on the common organisation of the market in hops, OJ L 175, 4.8.1971.
82. Решење о утврђивању Програма распореда и коришћења средстава из Буџета АП Војводине за 2006. годину за вишенаменско коришћење и заштиту вода, Службени лист АП Војводине, бр. 4/2006, 11/2006 и 18/2006.
83. Решење о утврђивању Програма селекцијских мера за унапређење сточарства у АП Војводини за 2006. годину, Службени лист АП Војводине, бр. 6/2006 и 17/2006.
84. Решење о утврђивању програма заштите, коришћења и уређења пољопривредног земљишта за 2006. годину, Службени лист АП Војводине, бр. 6/2006 и 15/2006.
85. Решење о утврђивању програма мера за унапређење пољопривреде путем саветодавног рада пољопривредних стручних служби за 2006. годину у АП Војводини, Службени лист АП Војводине, бр. 7/2006.
86. Решење о распореду и коришћењу средстава из Буџета АП Војводине за 2006. годину за шумарство и ловство, Службени лист АП Војводине, бр. 10/2006.
87. Стратегија развоја пољопривреде Србије, Службени гласник РС, бр. 78/2005.
88. Swinbank, A., C. Tanner. *Farm Policy and Trade Conflict. The Uruguay Round and CAP Reform*. Ann Arbor, 1996. MI: University of Michigan Press.
89. Treaty establishing the European Community (Articles 32 to 38), http://eur-lex.europa.eu/en/treaties/dat/12002E/htm/C_2002325EN.003301.html#anArt33
90. Упутство о начину уписа, вођења и брисања података из регистра пољопривредних газдинстава, Службени гласник РС, бр. 53/2004. и 11/2005.
91. Уредба о утврђивању програма развоја и унапређења сточарства у Републици Србији за период 2003. до 2007. године, Службени гласник РС, бр. 60/2002. и 16/2005.
92. Уредба о коришћењу средстава за проширење земљишног поседа у 2003. години, Службени гласник РС, бр. 91/2002.
93. Уредба о премији за производњу меркантилне соје за период јануар-март 2004. године, Службени гласник РС, бр. 3/2004.
94. Уредба о премији за производњу шећерне репе за период јануар-март 2004 године, Службени гласник РС, бр. 3/2004.
95. Уредба о премији за производњу меркантилног сунцокрета за период јануар-март 2004. године, Службени гласник РС, бр. 3/2004.
96. Уредба о премији за дуван у листу за период јануар-март 2004. године, Службени гласник РС, бр. 3/2004.
97. Уредба о регресу за приплодну стоку и премији за млеко за период јануар-март 2004, Службени гласник РС, бр. 3/2004.
98. Уредба о коришћењу средстава за проширење земљишног поседа за период од 1. децембра 2003. до 31. марта 2004. године, Службени гласник РС, бр. 3/2004.

99. Уредба о утврђивању програма развоја и унапређења сточарства за период јануар-март 2004, Службени гласник РС, бр. 3/2004.
100. Уредба о коришћењу средстава за калцификацију киселог обрадивог пољопривредног земљишта за период јануар-март 2004. године, Службени гласник РС, бр. 3/2004.
101. Уредба о посебним условима промета дизел горива Д-2 за радове у пољопривреди у 2004. години, Службени гласник РС, 39/2004 и 70/2004.
102. Уредба о премији за производњу меркантилне соје за 2004. годину, Службени гласник РС, бр. 45/2004.
103. Уредба о премији за шећерну репу за 2004. годину, Службени гласник РС, бр. 45/2004.
104. Уредба о премији за производњу меркантилног сунцокрета у 2004. години, Службени гласник РС, бр. 45/2004.
105. Уредба о Регистру пољопривредних газдинстава, Службени гласник РС, бр. 45/2004, 139/2004.
106. Уредба о премији за млеко за 2004. годину, Службени гласник РС, бр.45/2004.
107. Уредба о утврђивању програма развоја и унапређења сточарства за период април-децембар 2004, Службени гласник РС, бр. 45/2004.
108. Уредба о утврђивању Програма мера за подстицање развоја пољопривредне производње за 2004. годину, Службени гласник РС, бр. 45/2004, 70/2004. и 83/2004.
109. Уредба о регистру пољопривредних газдинстава, Службени гласник РС, бр. 45/2004.,139/2004. и 71/2005.
110. Уредба о коришћењу средстава за калцификацију киселог обрадивог пољопривредног земљишта за период април-децембар 2004. године, Службени гласник РС, бр. 45/2004.
111. Уредба о утврђивању Програма заштите и унапређења шума за 2004. годину, Службени гласник РС, бр. 49/2004.
112. Уредба о утврђивању Програма изградње, реконструкције и одржавања водопривредних објеката за 2004. годину, Службени гласник РС, бр. 51/2004, 86/2004 и 130/2004.
113. Уредба о регресу за приплодну стоку и нова пчелиња друштва за период април-децембар 2004. године, Службени гласник РС, бр. 53/2004.
114. Уредба о коришћењу подстицајних средстава за подизање засада винове лозе у 2004. години, Службени гласник РС, бр. 53/2004.
115. Уредба о утврђивању Програма о расподели и коришћењу средстава за очување и одрживо коришћење генетичких ресурса домаћих животиња за 2004. годину, Службени гласник РС, бр. 53/2004.
116. Уредба о коришћењу подстицајних средстава за подизање засада шљива у 2004. години, Службени гласник РС, бр. 58/2004.
117. Уредба о премији за дуван у листу за 2004. годину, Службени гласник РС, бр. 66/2004.
118. Уредба о премији за производњу хмеља за 2004. годину, Службени гласник РС, бр. 66/2004.
119. Уредба о утврђивању Програма расподеле и коришћења средстава за кредитирање предузећа прехрамбене индустрије за 2004. годину, Службени гласник РС, бр. 66/2004.
120. Уредба о коришћењу подстицајних средстава за унапређење села у 2004. години, Службени гласник РС, бр. 67/2004.
121. Уредба о утврђивању Програма извођења радова на заштити, коришћењу и уређењу пољопривредног земљишта за 2004. годину, Службени гласник РС, бр. 67/2004.

122. Уредба о утврђивању Програма о расподели и коришћењу средстава за очување и одрживо коришћење биљних генетичких ресурса за храну и пољопривреду за 2004. годину, Службени гласник РС, бр. 76/2004.
123. Уредба о премији за меркантилну пшеницу рода 2004. године, Службени гласник РС, бр. 78/2004.
124. Уредба о премији за семенску пшеницу рода 2004. године, Службени гласник РС, бр. 100/2004.
125. Уредба о премији за производњу меркантилног семена уљане тикве за 2004. годину, Службени гласник РС, бр. 104/2004.
126. Уредба о коришћењу средстава за систематску контролу плодности обрадивог пољопривредног земљишта, Службени гласник РС, бр. 104/2004.
127. Уредба о утврђивању Програма мера за подстицање развоја пољопривредне производње за 2005. годину, Службени гласник РС, бр. 139/2004, 10/2005, 51/2005. и 60/2005.
128. Уредба о премији за млеко за 2005. годину, Службени гласник РС, бр. 3/2005. и 38/2005.
129. Уредба о коришћењу подстицајних средстава за унапређење села у 2005. години, Службени Гласник РС, бр. 10/2005.
130. Уредба о утврђивању подстицајних средстава за обнову пољопривредне опреме и механизације у 2005. години, Службени гласник РС, бр. 10/2005.
131. Уредба о регресу за приплодну стоку и селекционисане пчелиње матице за 2005. годину, Службени гласник РС, бр. 16/2005.
132. Уредба о утврђивању програма заштите и унапређивања шума за 2005. годину, Службени гласник РС, бр. 20/2005.
133. Уредба о коришћењу средстава за обрадиво пољопривредно земљиште дато у закуп у 2005. години, Службени гласник РС, бр. 21/2005.
134. Уредба о утврђивању програма расподеле и коришћења средстава за кредитирање предузећа која обављају делатност у области прехрамбене индустрије за 2005. годину, Службени гласник РС, бр. 21/2005.
135. Уредба о коришћењу средстава за калцификацију киселог обрадивог пољопривредног земљишта у 2005. години, Службени гласник РС, бр. 21/2005.
136. Уредба о утврђивању Програма изградње, реконструкције и одржавања водопривредних објеката за 2005. годину, Службени гласник РС, бр. 21/2005, 44/2005, 106/2005 и 117/2005.
137. Уредба о премији за производњу меркантилне соје за 2005. годину, Службени гласник РС, бр. 26/2005.
138. Уредба о премији за производњу меркантилног сунцокрета за 2005. годину, Службени гласник РС, бр. 26/2005.
139. Уредба о премији за производњу дувана у листу за 2005. годину, Службени гласник РС, бр. 26/2005.
140. Уредба о премији за производњу меркантилног семена уљане тикве за 2005. годину, Службени гласник РС, бр. 26/2005.
141. Уредба о премији за производњу хмеља за 2005. годину, Службени гласник РС, бр. 26/2005.

142. Уредба о коришћењу подстицајних средстава за подизање засада винове лозе у 2005. години, Службени гласник РС, бр. 29/2005.
143. Уредба о коришћењу подстицајних средстава за подизање засада воћа у 2005. години, Службени гласник, РС бр. 29/2005.
144. Уредба о утврђивању Програма развоја и унапређења сточарства за 2005. годину, Службени гласник РС, бр. 38/2005.
145. Уредба о утврђивању Програма извођења радова на заштити, коришћењу и уређењу пољопривредног земљишта за 2005. годину, Службени гласник РС, бр. 38/2005.
146. Уредба о коришћењу средстава за систематску контролу плодности обрадивог пољопривредног земљишта, Службени гласник РС, бр. 38/2005.
147. Уредба о утврђивању Програма о расподели и коришћењу средстава за очување и одрживо коришћење генетичких ресурса домаћих животиња за 2005. годину, Службени гласник РС бр. 38/2005.
148. Уредба о утврђивању Програма о расподели и коришћењу средстава за очување и одрживо коришћење биљних генетичких ресурса за храну и пољопривреду за 2005. годину, Службени гласник РС, бр. 38/2005.
149. Уредба о коришћењу подстицајних средстава за увођење и сертификацију система безбедности хране у 2005. години, Службени гласник РС, бр. 44/2005.
150. Уредба о субвенционисању производње и складиштења пшенице рода 2005. године, Службени гласник РС, бр. 60/2005, 71/2005.
151. Уредба о коришћењу подстицајних средстава за подизање квалитета млека у 2005. години, Службени гласник РС, бр. 86/2005.
152. Уредба о премији за млеко за 2006. годину, Службени гласник РС, бр. 117/2005.
153. Уредба о утврђивању Програма мера за подстицање развоја пољопривредне производње за 2006. годину, Службени гласник РС, бр. 3/2006.
154. Уредба о утврђивању програма изградње, реконструкције и одржавања водопривредних објекат за 2006. годину, Службени гласник РС, бр. 3/2006, 91/2006 и 112/2006.
155. Уредба о коришћењу средстава подршке некомерцијалним пољопривредним газдинствима у 2006. години, Службени гласник РС, бр.8/2006.
156. Уредба о расподели и коришћењу подстицајних средстава за унапређење села у 2006. години, Службени гласник РС, бр.11/2006.
157. Уредба о расподели и коришћењу подстицајних средстава за инвестирање у пољопривреду у 2006. години, Службени гласник РС, бр.11/2006.
158. Уредба о регресу за квалитетну приплодну стоку и селекционисане пчелиње матице за 2006. годину, Службени гласник РС, бр. 15/2006.
159. Уредба о коришћењу средстава за обрадиво пољопривредно земљиште дато у закуп у 2006. години, Службени гласник РС, бр. 15/2006.
160. Уредба о утврђивању Програма извођења радова на заштити, коришћењу и уређењу пољопривредног земљишта за 2006. годину, Службени гласник РС, бр. 15/2006.
161. Уредба о коришћењу средстава за систематску контролу плодности обрадивог пољопривредног земљишта, Службени гласник РС, бр. 15/2006.
162. Уредба о коришћењу средстава за калцификацију киселог обрадивог пољопривредног земљишта у 2006. години, Службени гласник РС, бр. 15/2006.

163. Уредба о утврђивању програма о расподели и коришћењу подстицајних средстава за очување и одрживо коришћење генетичких ресурса домаћих животиња за 2006. годину, Службени гласник РС, бр.23/2006.
164. Уредба о утврђивању програма о расподели и коришћењу подстицајних средстава за очување и одрживо коришћење биљних генетичких ресурса за храну и пољопривреду за 2006. годину, Службени гласник РС, бр. 23/2006.
165. Уредба о утврђивању програма заштите и унапређивања шума за 2006. годину, Службени гласник РС, 23/2006.
166. Уредба о коришћењу подстицајних средстава за подизање вишегодишњих производних засада воћа, винове лозе и хемеља у 2006. години, Службени гласник РС, бр. 27/2006.
167. Уредба о условима и начину коришћења средстава за регресирање осигурања животиња, усева и плодова у 2006. години, Службени гласник РС, бр. 27/2006.
168. Уредба о утврђивању програма расподеле и коришћења средстава за кредитирање предузећа која обављају делатност у области прехранбене индустрије за 2006. годину, Службени гласник РС, бр. 38/2006.
169. Уредба о субвенционисању производње индустријског биља рода 2006. године, Службени гласник РС, бр. 56/2006.
170. Уредба о коришћењу подстицајних средстава за увођење и сертификацију система безбедности хране у 2006. години, Службени гласник РС, бр. 56/2006.
171. Уредба о субвенционисању складиштења пшенице рода 2006. године, Службени гласник РС, бр. 58/2006.
172. Уредба о утврђивању Програма развоја и унапређења сточарства за 2006. годину, Службени гласник РС, бр. 58/2006.
173. Уредба о условима и начину коришћења средстава за регресирање минералних ђубрива и дизел горива за сетву озимих култура у 2006. години, Службени гласник РС, бр. 82/2006.
174. Фонд за развој АП Војводине. Информација о дугорочном и краткорочном кредитирању развојних програма у области пољопривреде у периоду 2004-2007. године. Нови Сад, 14.06.2007. Институт за економику пољопривреде, Београд. Интерна документација.
175. Henessy, D.A. 1998. "The production effects of agricultural income support policies under uncertainty". *American Journal of Agricultural Economics* 80 (1): 46-57.
176. Cahill, S.A. 1997. "Calculating the rate of decoupling for crops under CAP/Oilseeds Reform". *Journal of Agricultural Economics* 48 (3): 349-378.
177. CEC. Proposal for a Council Regulation laying down rules for voluntary modulation of direct payments provided for in Regulation (EC) No 1782/2003 establishing common rules for direct support schemes under the common agricultural policy and establishing certain support schemes for farmers, and amending Regulation (EC) No 1290/2005, Brussels, 24.5.2006., COM(2006) 241 final, 2006/0083 (CNS).
178. CEC. Proposal for a Council Regulation laying down rules for voluntary modulation of direct payments provided for in Regulation (EC) No 1782/2003 establishing common rules for direct support schemes under the common agricultural policy and establishing certain support schemes for farmers, and amending Regulation (EC) No 1290/2005. Brussels, 24.5.2006, COM (2006) 241 final, 2006/0083 (CNS).

179. CEC. Proposal for a Council Regulation amending Regulations (EEC) No 404/93, (EC) No 1782/2003 and (EC) No 247/2006 as regards the banana sector. Brussels, 20.9.2006, COM (2006) 489 final, 2006/0173 (CNS).
180. CEC. Proposal for a Council Regulation laying down specific rules as regards the fruit and vegetable sector and amending certain regulations. Brussels, 24.1.2007, COM (2007) 17 final, 2007/0012 (CNS).
181. CEC. Report from the Commission to the Council on the application of the system of cross-compliance (under Article 8 of Council Regulation (EC) No 1782/2003 establishing common rules for direct support schemes under the common agricultural policy and establishing certain support schemes for farmers), Brussels, 29 March, 2007, COM (2007) 147 final.
182. CEC. Communication from the Commission concerning proposals to amend Council Regulation (EC) No 318/2006 on the common organisation of the markets in the sugar sector and Council Regulation (EC) No 320/2006 establishing a temporary scheme for the restructuring of the sugar industry in the Community, Brussels, 7.5.2007, COM(2007) 227 final, 2007/0085 (CNS), 2007/0086 (CNS).
183. CEC. Proposal for a Council Regulation on the common organization of the market in wine and amending certain Regulations. Brussels, 4.7.2007, COM (2007) 372 final, 2007/0138 (CNS).
184. Commission Regulation (EC) No 2848/98 of 22 December 1998 laying down detailed rules for the application of Council Regulation (EEC) No 2075/92 as regards the premium scheme, production quotas and the specific aid to be granted to producer groups in the raw tobacco sector, OJ L 358, 31.12.1998.
185. Commission Regulation (EC) No 2316/1999 of 22 October 1999 laying down detailed rules for the application of Council Regulation (EC) No 1251/1999 establishing a support system for producers of certain arable crops (OJ L 280, 30.10.1999).
186. Commission Notice to the member states of 14 April 2000 laying down guidelines for the Community initiative for rural development (Leader+), (2000/C 139/05), OJ C 139, 18.5.2000.
187. Commission Regulation (EC) No 1035/2003 of 17 June 2003 amending Regulation (EC) No 2316/1999 laying down detailed rules for the application of Council Regulation (EC) No 1251/1999 establishing a support system for producers of certain arable crops, OJ L 150, 18.6.2003.
188. Commission Regulation (EC) No 1655/2004 of 22 September 2004 laying down rules for the transition from the optional modulation system established by Article 4 of Council Regulation (EC) No 1259/1999 to the mandatory modulation system established by Council Regulation (EC) No 1782/2003, OJ L 298, 23.9. 2004.
189. Commission Regulation (EC) No 118/2005 of 26 January 2005 modifying Annex VIII to Council Regulation (EC) No 1782/2003 and establishing budgetary ceilings for partial or optional implementation of the Single Payment Scheme and annual financial envelopes for Single Area Payment Scheme provided for in that Regulation, OJ L 24, 27.1.2005.
190. Commission Regulation (EC) No No 2183/2005 of 22 December 2005 amending Council Regulation (EC) No 1782/2003 establishing common rules for direct support schemes under the common agricultural policy and establishing certain support schemes for farmers and amending Regulation (EC) No 795/2004 laying down detailed rules for the implementation of the single payment scheme provided for in Council Regulation (EC) No 1782/2003, OJ L 347, 30.12.2005.
191. Corrigendum to Council Regulation (EC) No 864/2004 of 29 April 2004 amending Regulation (EC) No 1782/2003 establishing common rules for direct support schemes under the common

- agricultural policy and establishing certain support schemes for farmers and adapting it by reason of the accession of the Czech Republic, Estonia, Cyprus, Latvia, Lithuania, Hungary, Malta, Poland, Slovenia and Slovakia to the European Union (OJ L 161, 30.4.2004), OJ L 206, 09.06.2004.
192. Council Decision of 28 June 1999 laying down the procedures for the exercise of implementing powers conferred on the Commission, 1999/468/EC, OJ L 184, 17.7.1999.
 193. Council Decision of 22 March 2004 adapting the Act concerning the conditions of accession of the Czech Republic, the Republic of Estonia, the Republic of Cyprus, the Republic of Latvia, the Republic of Lithuania, the Republic of Hungary, the Republic of Malta, the Republic of Poland, the Republic of Slovenia and the Slovak Republic and the adjustments to the Treaties on which the European Union is founded, following the reform of the common agricultural policy, (2004/281/EC), OJ L 93, 30.3.2004.
 194. Council Decision of 20 February 2006 on Community strategic guidelines for rural development (programming period 2007 to 2013), (2006/144/EC), OJ L 55, 25.2.2006.
 195. Council Regulation (EEC) No 1696/71 of 26 July 1971 on the common organisation of the market in hops, OJ L 175, 4.8.1971.
 196. Council Regulation (EC) No 1868/94 of 27 July 1994 establishing a quota system in relation to the production of potato starch, OJ L 197, 30/07/1994 P. 0004 – 0006, 31994R1868.
 197. Council Regulation (EC) No 2200/96 of 28 October 1996 on the common organization of the market in fruit and vegetables, OJ L 297, 21.11.1996.
 198. Council Regulation (EC) No 1257/1999 of 17 May 1999 on support for rural development from the European Agricultural Guidance and Guarantee Fund (EAGGF) and amending and repealing certain Regulations, OJ L 160, 26.6.1999.
 199. Council Regulation (EC) No 1259/1999 of 17 May 1999 establishing common rules for direct support schemes under the common agricultural policy, OJ L 160, 26.6.1999.
 200. Council Regulation (EC) No 1260/1999 of 21 June 1999 laying down general provisions on the Structural Funds, OJ L 161, 26.6.1999.
 201. Council Regulation (EC) No 1268/1999 of 21 June 1999 on Community support for pre-accession measures for agriculture and rural development in the applicant countries of central and eastern Europe in the pre-accession period, OJ L 161, 26.6.1999.
 202. Council of the European Union. Brussels. European Council 24 and 25 October 2002. Presidency Conclusions. Brussels. 26 November 2002 (27.11), 14702/02, POLGEN 67.
 203. Council of the European Union. Copenxagen European Council 12 and 13 December 2002. Presidency Conclusions. Brussels. 29 January 2003, 15917/02, POLGEN 84.
 204. Council Regulation (EC) No 696/2003 of 14 April 2003 amending Regulation (EC) No 1268/1999 on Community support for pre-accession measures for agriculture and rural development in the applicant countries of Central and Eastern Europe in the pre-accession period, OJ L 99, 17.4.2003
 205. Council Regulation (EC) No 1782/2003 of 29 September 2003 establishing common rules for direct support schemes under the common agricultural policy and establishing certain support schemes for farmers and amending Regulations (EEC) No 219/93, (EC) No 1452/2001, (EC) No 1453/2001, (EC) 1454/2001, (EC) 1868/94, (EC) No 1251/1999, (EC) No 1254/1999, (EC) No 1673/2000, (EEC) No 2358/71 and (EC) No 2529/2001, OJ L 270, 21.10.2003., and consolidated text, CONSLEG, 2003R1782-EN-01.01.2006-004.002.
 206. Council Regulation (EC) No 1783/2003 of 29 September 2003 amending Regulation (EC) No 1257/1999 on support for rural development from the European Agricultural Guidance and Guarantee Fund (EAGGF), OJ L 270, 21.10.2003.

207. Council Regulation (EC) No 1784/2003 of 29 September 2003 on the common organisation of the market in cereals, OJ L 270, 21.10.2003.
208. Council Regulation (EC) No 1786/2003 of 29 September 2003, on the common organisation of the market in dried fodder, OJ L 270, 21.10.2003.
209. Council Regulation (EC) No 1787/2003 of 29 September 2003, amending Regulation (EC) No 1255/1999 on the common organisation of the market in milk and milk products, OJ L 270, 21.10.2003.
210. Council Regulation (EC) No 27/2004 of 5 January 2004 laying down transitional detailed rules for the application of Council Regulation (EC) No 1257/1999 as regards the financing by the EAGGF Guarantee Section of rural development measures in the Czech Republic, Estonia, Cyprus, Latvia, Lithuania, Hungary, Malta, Poland, Slovenia and Slovakia, OJ L 5, 9.1.2004.
211. Council Regulation (EC) No 141/2004 of 28 January 2004 laying down rules for applying Council Regulation (EC) No 1257/1999 as regards the transitional rural development measures applicable to the Czech Republic, Estonia, Cyprus, Latvia, Lithuania, Hungary, Malta, Poland, Slovenia and Slovakia, OJ L 24, 29.1.2004.
212. Council Regulation (EC) No 447/2004 of 10 March 2004 laying down rules to facilitate the transition from support under Regulation (EC) No 1268/1999 to that provided for by Regulations (EC) Nos 1257/1999 and 1260/1999 for the Czech Republic, Estonia, Latvia, Lithuania, Hungary, Poland, Slovenia and Slovakia, OJ L 72, 11.3.2004.
213. Council Regulation (EC) No 583/2004 of 22 March 2004 amending Regulations (EC) No 1782/2003 establishing common rules for direct support schemes under the common agricultural policy and establishing certain support schemes for farmers, (EC) No 1786/2003 on the common organisation of the market in dried fodder and (EC) No 1257/1999 on support for rural development from the European Agricultural Guidance and Guarantee Fund (EAGGF) by reason of the accession of the Czech Republic, Estonia, Cyprus, Latvia, Lithuania, Hungary, Malta, Poland, Slovenia and Slovakia to the European Union, OJ L 91, 30.3.2004.
214. Council Regulation (EC) No 865/2004 of 29 April 2004 on the common organisation of the market in olive oil and table olives, OJ L 161, 30.04.2004.
215. Council Regulation (EC) No 2217/2004 of 22 December 2004 amending Regulation (EC) No 1782/2003 establishing common rules for direct support schemes under the common agricultural policy and establishing certain support schemes for farmers and Regulation (EC) No 1788/2003 establishing a levy in the milk and milk products sector, OJ L 375, 23.12.2004.
216. Council Regulation (EC) No 1698/2005 of 20 September 2005 on support for rural development by the European Agricultural Fund for Rural Development (EAFRD), OJ L 277, 21.10.2005.
217. Council of the European Union. Financial Perspective 2007-2013. Final Comprehensive Proposal, 15915/05, CADREFIN 268. Brussels, 19 December, 2005.
218. Council Regulation (EC) No 1290/2005 of 21 June 2005 on the financing of the common agricultural policy, OJ L 209, 11.08.2005.
219. Council Regulation (EC) No 247/2006 of 30 January 2006 laying down specific measures for agriculture in the outermost regions of the Union, OJ L 42, 14.02.2006.
220. Council Regulation (EC) No 318/2006 of 20 February 2006 on the common organisation of the markets in the sugar sector, OJ L 58, 28.2.2006.
221. Council Regulation (EC) No 319/2006 of 20 February 2006 amending Regulation (EC) No 1782/2003 establishing common rules for direct support schemes under the common agricultural policy and establishing certain support schemes for farmers, OJ L 58, 28.2.2006.

222. Council Regulation (EC) No 320/2006 of 20 February 2006 establishing a temporary scheme for the restructuring of the sugar industry in the Community and amending Regulation (EC) No 1290/2005 on the financing of the common agricultural policy, OJ L 58, 28.2.2006.
223. Council Regulation (EC) No 1083/2006 of 11 July 2006 laying down general provisions on the European Regional Development Fund, the European Social Fund and the Cohesion Fund and repealing Regulation (EC) No 1260/1999, OJ L 210, 31.7.2006.
224. Council Regulation No 1463/2006 of 19 June 2006 adapting Regulation (EC) No 1698/2005 on support for rural development by the European Agricultural Fund for Rural Development (EAFRD) by reason of the accession of Bulgaria and Romania to the European Union), OJ L 277, 9.10.2006.
225. Council Regulation (EC) No 2012/2006 of 19 December 2006 amending and correcting Regulation (EC) No 1782/2003 establishing common rules for direct support schemes under the common agricultural policy and establishing certain support schemes for farmers and amending Regulation (EC) No 1698/2005 on support for rural development by the European Agricultural Fund for Rural Development (EAFRD), OJ L 384, 29.12.2006.
226. Council Regulation (EC) No 378/2007 of 27 March 2007 laying down rules for voluntary modulation of direct payment provided for in Regulation (EC) No 1782/2003 establishing common rules for direct support schemes under the common agricultural policy and establishing certain support schemes for farmers, and amending Regulation (EC) No 1290/2005, OJ L 95, 5.4. 2007.
227. WTO. Agreement on Agriculture. www.wto.org/english/thewto_e/wxatis_e/tif_e/agrm3_e.htm.
228. WTO Secretariat. Export Subsidies. (TN/AG/S/8).
www.wto.org/english/tratop_e/agric_e/negoti_e.htm#secretariat.
229. WTO. WTO Negotiations on Agriculture: Domestic Support. Additional Flexibility for Transition Economies. A negotiating proposal by Albania, Bulgaria, Croatia, Czech Republic, Georgia, Hungary, Kyrgyz Republic, Latvia, Lithuania, Mongolia, Slovak Republic and Slovenia: Committee on Agriculture. Special Session. (G/AG/NG/W/56), 14 November, 2000.
www.wto.org/english/tratop_e/agric_e/negoti_ph1_e.htm.
230. WTO. Doxa WTO Ministerial 2001. Ministerial Declaration. (WT/MIN (01)/DEC/1).
www.wto.org/english/thewto_e/minist_e/min01_e/mindecl_e.htm.
231. WTO. Doxa Development Agenda. www.wto.org/english/tratop_e/dda_e.htm.
232. WTO. Proposals and technical papers, Pphase 1.
www.wto.org/english/tratop_e/agric_e/negoti_ph1_e.htm.
233. WTO. Technical submissions, Pphase 2. www.wto.org/english/tratop_e/agric_e/negoti_e.htm.
234. WTO. First Draft of Modalities for the Further Commitments. (TN/AG/W/1, 12 February 2003).
www.wto.org/english/tratop_e/agric_e/negoti_e.htm.
235. WTO. Revised First Draft of Modalities for the Further Commitments. (TN/AG/W/1/Rev.1., 18 March, 2003), (TN/AG/10, 7 July, 2003), (TN/AG/10/Corr.1, 13 October, 2003).
www.wto.org/english/tratop_e/agric_e/negoti_e.htm.
236. WTO. US-EU Draft of Frameworks. (JOB (03)/157, 13 August, 2003).
www.wto.org/english/thewto_e/minist_e/min03_e/min03_e.htm.
237. WTO. The Cancún framework proposals – G-20 (Argentina, Bolivia, Brazil, Chile, China, Colombia, Costa Rica, Cuba, Ecuador, Egypt, El Salvador, Guatemala, India, Mexico, Nigeria, Pakistan, Paraguay, Peru, Philippines, South Africa, Thailand, Venezuela): JOB(03)/162 (restricted), 20 August 2003; re-circulated as WT/MIN(03)/W6 including Add.1 and Add.2, 30 September 2003. www.wto.org/english/tratop_e/agric_e/negoti_e.htm.

238. WTO. The Cancún framework proposals – Japan (JOB (03)/165 (restricted), 20 August 2003). www.wto.org/english/tratop_e/agric_e/negoti_e.htm.
239. WTO. Cancún Ministerial Conference page - www.wto.org/english/thewto_e/minist_e/min03_e.htm.
240. WTO. The Pérez del Castillo Draft, 24 August 2003 (JOB (03)/150/Rev.1); the Derbez Draft, 13. September, 2003 (JOB (03)/150/Rev.2). www.wto.org/english/thewto_e/minist_e/min03_e/min03_e.htm.
241. WTO. Doxa Work Programme. Decision Adopted by the General Council on 1 August 2004, Annex A Framework for Establishing Modalities in Agriculture. (WT/L/579). http://www.wto.org/english/tratop_e/dda_e/dda_package_july04_e.htm.
242. WTO Secretariat. Information Brief No 3 on de minimis in the WTO Agriculture Negotiations – AITIC February 2005.
243. WTO. Total Aggregate Measurement of Support. Addendum, TN/AG/S/13/Add.1, 28 February 2005.
244. WTO. Agriculture Negotiations – Status Report II: Looking forward to the Hong Kong Ministerial. (TN/AG/19, 1. August, 2005). www.wto.org/english/tratop_e/agric_e/negoti_e.htm.
245. WTO. Doxa Work Programme. Draft Ministerial Declaration. Revision. Ministerial Conference. Sixth Session. Hong Kong, 13-18. December 2005. (WT/MIN (05)/W/3/Rev.2). www.wto.org/english/tratop_e/agric_e/negoti_e.htm.
246. WTO. Draft Possible Modalities on Agriculture. Committee on Agriculture. Special Session. (TN/AG/W/3, 12. July, 2006). www.wto.org/english/tratop_e/agric_e/negoti_e.htm.
247. WTO. The issues, and where we are now, Agriculture negotiations: Background, www.wto.org/english/tratop_e/agric_e/negs_bkgrnd00_contents_e.htm;
248. WTO. Lamy backs agriculture, NAMA texts — urges closing the gaps. Director-general 2007 Press Releases, Press/486, 17 July 2007, http://www.wto.org/english/news_e/pres07_e/pr486_e.htm;
249. WTO. Revised Draft Modalities for Agriculture, Committee on Agriculture, Special Session TN/AG/W/4, 1. August 2007.

РЕЦЕНЗИЈА

Наслов монографије:

„НИВО И СТРУКТУРА ИНТЕРНЕ ПОДРШКЕ ПОЉОПРИВРЕДИ СРБИЈЕ У ПРОЦЕСУ ПРИСТУПАЊА СТО И ЕУ“

Аутори:

Др Весна Поповић и Мр Бранко Катић
Институт за економику пољопривреде, Београд

Рукопис ове комплексне монографије, припремљен од стране компетентних истраживача једне референтне институције, изложен је на 244 стране густо куцаног текста, са анексом-табелама и импресивним списком литературе (249 јединица). Поред инструктивног Предговора и опширних али и прецизних Закључних разматрања, монографија садржи четири посебна аналитичка поглавља, у којима се свеобухватно и врло детаљно разматрају сложена питања економске и аграрне политике, првенствено она везана за ниво и структуру интерне подршке пољопривреди, која ће суштински утицати на блиску будућност субјеката аграрног и руралног развоја Србије у процесу њеног приступања СТО и ЕУ.

Детаљно се анализирају специфични унутрашњи и спољни услови и ограничења у којима су започета и паралелно теку два, за пољопривреду и укупну економију Србије, изузетно значајна процеса – преговори о приступању Светској трговинској организацији (СТО) и придруживању Европској унији (ЕУ). Аутори полазе од премисе да пуноправно укључивање у међународне организације и институције, са посебним тежиштем на укључивање у СТО и ЕУ, представља један од приоритетних економско-развојних и политичких циљева Републике Србије. Досадашња искуства су показала да се у оваквим преговорима најтеже долази до усаглашених решења управо у области пољопривреде. То је узроковано низом биотехнолошких, производно-структурних, економско-тржишних, али и социјално-политичких специфичности овог сектора, који је стога "високо осетљив" не само са аспекта либерализације увозне заштите (што је већ било предмет посебне монографске анализе истих аутора), него и са аспекта интерних субвенција и различитих облика директне подршке производњи аграрних производа и укупном руралном развоју.

У поглављу II, ДОХА РУНДА СТО ПРЕГОВОРА, даје се кратак осврт на укупан ток преговора у сектору пољопривреде, а затим детаљно разматрају токови преговора у одељку домаће подршке Споразума о пољопривреди. Овде се посебно разматрају методолошка и специфична практична питања која се односе на тзв. *Amber box* подршку, *De minimis* клаузулу, *Blue box* изузећа, *укупну трговинско-дисторзивну* домаћу подршку и *Green box* мере подршке. Разматрања у овом поглављу омогућавају сагледавање сложености укупне проблематике преговора у оквиру СТО, посебно преговора у области пољопривреде, које иначе карактеришу спори помаци и чести застоји.

Поглавље III, СТРУКТУРА ИНТЕРНЕ ПОДРШКЕ У СЕКТОРУ ПОЉОПРИВРЕДЕ СРБИЈЕ, 2004-2006. године, посвећено је детаљној анализи

целокупне регулативе у овој области. Указује се на основне правце подршке, а посебно разматра: тржишна подршка (ценовна подршка и субвенције складиштењу и директна плаћања произвођачима) и подршка руралном развоју (мере унапређења продуктивности газдинства, мере одрживог коришћења пољопривредних ресурса и заштите животне средине, мере диверсификације руралне економије и унапређења квалитета живота на селу). Ветеринарске и фитосанитарне мере су такође предмет детаљне анализе, као и подршка изградњи, реконструкцији и одржавању водопривредних објеката. Ниво и структура буџетских трансфера пољопривреди и руралном развоју, у периоду 2004-2006. године, разматрају се по облицима и наменама, али на два нивоа, као трансфери из буџета Републике Србије и трансфери из буџета АП Војводине.

У поглављу IV, СТРУКТУРА ИНТЕРНЕ ПОДРШКЕ У ЗАЈЕДНИЧКОЈ АГРАРНОЈ ПОЛИТИЦИ ЕУ, разматрају се основне карике система тржишне подршке (заједничка организација тржишта и директна плаћања произвођачима), затим модалитети подршке руралном развоју и систем финансирања ЗАП, као и анализа утицаја реформи ове политике у ЕУ. Спроведене анализе потврђују допринос реформисане ЗАП стабилизацији и уравнотежењу тржишта и цена и повећавању пољопривредних доходака у проширеној ЕУ. Али, у примени реформисаних шема подршке пољопривреди и руралном развоју, показали су се извесни недостаци који се морају разматрати већ у оквиру процедура тзв. health check-а, 2008. године, у циљу формулисања визије флексибилније ЗАП, која ће одговарати захтевима одрживог развоја пољопривреде и руралних заједница проширене ЕУ.

Пето поглавље, НИВО АГРЕГАТНЕ ПОДРШКЕ ПОЉОПРИВРЕДИ СРБИЈЕ, посвећено је разматрању методологије обрачуна и израчунавању нивоа агрегатне подршке пољопривреди. У оквиру разматрања ове прилично компликоване методологије, објашњавају се основне дефиниције, а посебно подршка изузета из обавезе снижења, производно-специфична подршка и производно-неспецифична подршка. Најзначајнији део овог поглавља односи се на обрачун укупног нивоа агрегатне подршке пољопривреди, који омогућује одговарајуће компарације и процене потребних прилагођавања у аграрној политици Србије.

У ЗАКЉУЧНИМ РАЗМАТРАЊИМА, аутори су, на основу свеобухватних анализа у овој монографији, формулисали конкретне ставове и препоруке за доношење стратешких одлука које се односе на остваривање приоритетних циљева Србије у овој области - приступању СТО и придруживању ЕУ. Констатује се да се подстицајна средства из буџета намењена пољопривреди и селу, усмеравају у правцу унапређивања производне структуре, путем тржишне подршке (подршка тржишту у ужем смислу и директна плаћања регистрованим пољопривредним газдинствима) и подршке руралном развоју. Аутори процењују да ће различите фазе, кроз које ће наредних година пролазити политика подстицаја развоју пољопривреде Србије, неминовно пратити кретања у ЕУ и СТО.

Може се рећи да је ова Монографија у потпуности испунила њен основни циљ – да, с једне стране, кроз анализу кретања у Доха преговорима у области интерне подршке пољопривреди и, с друге стране, компаративном анализом

структуре и обима ове врсте подршке у пољопривреди Србије и ЕУ, као и обрачуном нивоа агрегатне подршке у домаћој пољопривреди, пружи поуздану аналитичко-документациону основу за усклађивање политике подршке пољопривреди и руралном развоју у процесу прикључења Србије СТО и ЕУ.

Због свега напред наведеног, а првенствено због њене практичне употребљивости у процесу преговора о приступању СТО и придруживању ЕУ, ова монографија несумњиво заслужује одговарајућу подршку која би омогућила њено издавање, како би била доступна не само надлежним државним органима који ће учествовати у тим процесима преговарања који ће обележити блиску будућност Србије, него и најширој стручној јавности – менаџерима у привредним друштвима, аналитичарима у институтима, коморама и министарствима, наставницима и студентима на високошколским установама. Заједно са претходном монографијом посвећеној проблемима прилагођавања и либерализације увозне заштите и подршке извозу пољопривреде, ова монографија ће несумњиво суштински допринети бољем разумевању врло комплексних "високо осетљивих" економско-тржишних и социјално-политичких специфичности аграрног сектора, али и могућих економско-политичких одговора Србије на изазове које иницирају актуелни процеси међународних интеграција.

У Београду,
28. јуна 2007. године

Рецензент
Проф. др Милан Р. Милановић

РЕЦЕНЗИЈА

**„НИВО И СТРУКТУРА ИНТЕРНЕ ПОДРШКЕ ПОЉОПРИВРЕДИ СРБИЈЕ
У ПРОЦЕСУ ПРИСТУПАЊА СТО И ЕУ“,
аутора др Весне Поповић и мр Бранка Катића
Институт за економику пољопривреде, Београд**

Издавач: Институт за економику пољопривреде, Београд

Имао сам част да будем рецензент овој вредној монографији. Она се појављује у време када Србија, поред осталог, улаже велике напоре за прикључење Светској трговинској организацији и Европској Унији. Као таква може да буде од велике користи преговарачком тиму Републике Србије у процесу тих преговора, њеног залагања за задржавање извесних права, нивоа концесија, договор око Листи и других битних питања. Она по свом карактеру чини једну заокружену целину са претходном монографијом „Увозна заштита и подршка извозу пољопривреде Србије у процесу приступања СТО и ЕУ“, истих аутора, која је јавности доступна од почетка 2007. године. Управо увозна заштита, извозни подстицаји и интерна подршка пољопривреди, представљају најсложенију проблематику Доха рунде преговора у оквиру СТО. То су битни елементи и за прикључење ЕУ, која иначе има значајну улогу у тим преговорима.

Монографија је по обиму знатна (укупно 244 странице), а истовремено и изузетно садржајна. Састоји се од уводног дела, закључних разматрања, и још четири дела, са обимним анексом и такође обимним списком литературе.

У поглављу **ДОХА РУНДА СТО ПРЕГОВОРА У СЕКТОРУ ПОЉОПРИВРЕДЕ**, на тридесет страница текста, детаљно се указује на веома сложену проблематику, ток тих преговора, посебно у области интерне подршке пољопривреди, њихове фазе, бројне несугласице због различитих интереса, спремности да се земљама у развоју и земљама у транзицији одобре повољнији услови, и сл. По природи ствари, најсложенији су преговори у областима либерализације размене пољопривредно прехрамбених производа, извозних подстицаја и интерне подршке у сектору пољопривреде.

Опредељење Декларације из Дохе (Катар), која је крајем 2001. године усвојена на Министарској конференцији СТО, у сектору пољопривреде, је да земље чланице воде преговоре чији је циљ „значајно унапређење тржишног приступа, редукација до потпуног уклањања свих облика извозних субвенција и значајно смањење трговинско-дисторзивне интерне подршке“. Иако су преговори од средине 2006. године до средине 2007. године били суспендовани, због немогућности постизања сагласности о предвиђеним редукацијама у областима увозног приступа и интерне подршке у сектору пољопривреде, обим обухваћених отворених питања и досадашњи резултати довољна су гаранција да ће до значајних помака у даљој либерализацији светског тржишта пољопривредних производа свакако доћи, макар и уз извесна одступања од предвиђених рокова.

У поглављу **СТРУКТУРА ИНТЕРНЕ ПОДРШКЕ У СЕКТОРУ ПОЉОПРИВРЕДЕ СРБИЈЕ, 2004-2006. ГОДИНЕ**, на деведесет страница детаљно је приказан склоп мера које су у Србији у сектору пољопривреде предузимане у том периоду (на нивоу Републике и на нивоу АП Војводине). Оне су сврстане у две основне групе - тржишну подршку и подршку руралном развоју, а поред њих разматране су и ветеринарске и фитосанитарне мере, подршка изградњи, реконструкцији и одржавању водопривредних објеката и усмеравање средстава за међународну сарадњу и обавезе. У овом поглављу посебно је анализирана структура буџетских средстава намењених интерној подршци у сектору пољопривреде у оквиру Републичког буџета и буџета АП Војводине.

Очигледна су настојања да се правци подршке, као и мере преко којих се она остварује прилагоде, односно трансформишу у мере аграрне политике сагласне одговарајућим у Заједничкој аграрној политици ЕУ, током предприступног периода до учлањења Србије у ову заједницу држава. Извесно је да ће фазе, кроз које ће и наредних година пролазити политика подстицаја развоју пољопривреде Србије, неминовно пратити кретања у ЕУ и СТО.

У поглављу **СТРУКТУРА ИНТЕРНЕ ПОДРШКЕ У ЗАЈЕДНИЧКОЈ АГРАРНОЈ ПОЛИТИЦИ ЕУ**, на педесетак страница се детаљно разрађује веома разграната интерна подршка коју спроводи ЕУ-27, са посебним освртом на подршку која се примењује у ЕУ-12 (подршка у чланицама прикљученим 2004. године и касније). Новопридружене чланице ЕУ се посебним актима, на одговарајући начин и прописаним темпом прикључују шеми реформисане Заједничке аграрне политике, без угрожавања буџетске стабилности и постепеним подизањем нивоа пољопривредних доходака о чему сведоче и прве анализе утицаја реформе на тржиште, цене и доходак у сектору пољопривреде проширене ЕУ.

Аграрна политика Европске уније имала је своје развојне фазе, а њене измене и унапређења се и даље најављују. Она је темељито реформисана почев од 2003. године у правцу суштинских измена механизма подршке пољопривреди и руралној економији а сходно захтевима текуће рунде преговора у СТО и актуелног проширења. Подршка пољопривреди се усмерава тако да буде мање трговинско-дисторзивна, увођењем, поред осталог, шеме јединственог плаћања по фарми, одвојеног од обима производње, али са елементима плаћања везаних за производњу у мери која се у земљи чланици сматра неопходном да се избегне напуштање производње.

Шема јединственог плаћања по фарми, форсирана потребама дефинисања платформе ЕУ у текућим СТО преговорима о смањењу интерне подршке, повећава тржишну оријентисаност пољопривреде ЕУ и обезбеђује раздвојеност директних плаћања од производње, која ће у овом моменту вероватно бити довољна за green box квалификацију (мере изузете из обавезе редукације, према правилима СТО), али већ и сада оставља довољно простора земљама чланицама да, из понуђеног сета мера, обезбеде комбинацију плаћања оног степена раздвојености који одговара њиховим специфичностима и у том правцу ваља и наставити. То је неопходно с обзиром да је проширење повећало степен разноликости пољопривреде и руралне

економије ЕУ и тиме лимитирало могућности даље примене јединствених прописа са нивоа Уније. Продубљене регионалне и локалне специфичности руралних заједница захтевају флексибилније механизме подршке на нивоу Уније, који ће обезбедити њихов одрживи пољопривредни и рурални развој.

Србија, као потенцијална чланица ЕУ мора имати у виду наведене правце реформе Заједничке аграрне политике ЕУ-27, а посебно механизме који очекују земље нове чланице.

У поглављу **НИВО АГРЕГАТНЕ ПОДРШКЕ ПОЉОПРИВРЕДИ СРБИЈЕ**, на четрнаест страница, даје се методологија обрачуна интерне подршке пољопривреди. Ради илустрације методологије обрачуна агрегатног нивоа подршке (AMS), у Анексу у прилогу, дат је, на прописаним обрасцима за годишње извештаје о текућем укупном AMS земаља чланица СТО, обрачун укупног AMS за пољопривреду Србије у 2004. години, на бази буџетских издвајања за ту годину, рашчлањених на одговарајуће мере подршке у Програму расподеле и коришћења средстава субвенција у области пољопривреде, шумарства и водопривреде, Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде из 2004. године. С друге стране, при анализи нивоа интерне подршке пољопривреди коришћен је извештај о нивоу интерне подршке пољопривреди у периоду 2002-2004. године, које је званично достављен и прихваћен од стране СТО. Проистиче да је у том периоду укупни AMS у просеку износио 2,2% просечне вредности укупне пољопривредне производње. То води закључку, да се подршка пољопривреди Србије која по њеном укључењу у СТО подлеже обавезном снижењу налази испод нивоа те подршке у земљама са приближном структуром пољопривреде, које су иначе чланице СТО (Хрватска, Мађарска, Словачка, Чешка...).

Имајући у виду предложена решења у досадашњем току преговора и обим и структуру интерне подршке пољопривреди и руралном развоју у Србији, у приступном периоду, аутори очекују јачање оријентације ка производно раздвојеним мерама подршке руралном развоју, посебно улагањима у инфраструктуру, регионални развој, маркетинг и промоцију, односно унапређење квалитета и стандардизацију.

Анекс садржи 9 табела, на 18 страница са детаљним обрачунима подршке. Вредности монографије, доприноси и чињеница да је коришћена литература наведена, на 14 страница, односно у више од 250 одредница.

Оцена Монографије

Тренд смањивања интерне подршке пољопривреди у циљу повећања конкурентности на глобалном нивоу је реалност, мада се на нивоу појединих земаља, односно група земаља одвија различитим интензитетом. У Монографији је, на одговарајућем аналитичком и стручном нивоу обрађена проблематика структурирања и даљег развоја интерне подршке пољопривреди, анализом структуре интерне подршке у оквиру Заједничке аграрне политике проширене ЕУ и структуре и нивоа интерне подршке у домаћој аграрној политици а све то у

светлу захтева за снижењем овог вида подршке пољопривреди актуелне рунде преговора у СТО. Новопридошле чланице и земље кандидати, за што Србија води преговоре, са мање или више успеха покушавају да прилагоде своју аграрну политику политици ЕУ, водећи рачуна о односу тржишне подршке и подршке руралном развоју. У Србији се распознају озбиљни напори у том правцу, смањењем обима и променом структуре текуће тржишне у односу на подршку руралном развоју.

Све су то елементи који могу да буду од значаја за успостављање адекватне преговарачке позиције Србије у процесу учлањења у СТО, које се очекује у скорој будућности и њеног прикључења ЕУ, у наредним годинама. Посебан квалитет монографије чини обимна статистичка грађа и богата литература, где преовлађују извори са енглеског говорног подручја, пре свега из институција ЕУ.

Монографија је зналачки урађена – на високом стручном и научном нивоу. Заједно са претходном монографијом „Увозна заштита и подршка извозу пољопривреде Србије у процесу приступања СТО и ЕУ“, истих аутора, представља заокружену целину проблематике, сложености, размишљања и могућих разрешења, у вези са најосетљивијим питањима либерализације тржишта пољопривредно прехрамбених производа.

Монографија даје значајан допринос у разјашњавању и разрешавању кључних појмова и проблема, који притискају нашу пољопривреду. Због тога је, са задовољством, препоручујем за публикавање како би била доступна и корисна нашој стручној и научној јавности.

У Новом Саду,
27.06. 2007. године

Рецензент
Др Данило Томић, научни саветник